

ادبیات مصریان قدیم

ادبیات مصریان قدیم . بخوبی حالت روحی و احوال سیاسی و اجتماعی ایشان را نشان می دهد . همان گونه که تمام چیزهای قدیم رنک دیانت بخود گرفته بود ادبیات مصریان نیز رنک مذهبی گرفته است ، قبل از اینکه وارد موضوع شویم خوب است بطور مقدمه شمه از وسایل تدوین از قبیل خط و قلم و دوات و سایر اسباب نوشتن ذکر نمائیم .

ادبیات مصریان قدیم با سه خط تدوین شده است ، خطوط مزبوره عبارت بوده اند از خط « هیروگلیف » « هیراتیك » « دیموتیک » . هیروگلیف نخست عبارت بوده است از صور اشیاء که بعد خرد خرد بر موز و آخر الامر بحروف مبدل شده است ، مصریان قدیم معتقد بودند که صاحب اصلی کتابت توت thoth « خداوند عقل و حکمت » است و باین واسطه خط هیروگلیف رنک مذهبی گرفته و بانظر خاصی بدان نظر میکردند و معتقد بودند که قوت خدائی و سر الهی در آن موجود است ، در اینصورت عجب نیست که این خط در کتب و نوشته های مذهبی بکار رفته و سلاح مردگان بشمار رود . و تصور کنند مرده که این خط همراه داشته باشد از عذاب قبر و وحشت تنهائی در امان خواهد بود ، این است که می بینیم در زمانیکه خط هیراطیقی و دیموتیقی جای آن گرفته اند در قسمت های مذهبی جای خود را از دست نداده و باقی مانده است .

چون اسمی از توت بردیم بد نیست تا يك اندازه او را بخوانندگان محترم بشناسانیم ، بعقیده مصریان ، توت خالق اعداد و موجد حساب و نظم دهنده اوقات و فصول است ، پیداست که چنین کسی خداوند علم هیئت که نزد ایشان از علوم مقدسه بشمار میرفت نیز میباشد ، بعبارت دیگر تمام علوم و کتب و نوشته ها اختصاص به توت دارد ، توت منشی آلهه «خدایان» و کاتب محکمه عدالت در روز جزاست ، علت اختصاص توت باین امور بواسطه این است که او مشهور بعدالت و تحقیق و دقت بوده است ،

مثلاً وقتیکه (ست) خداوند شر برادر خود را « اوزیرس » به ارتکاب عملی شنیع متهم نمود توت بمدافعه بر خاسته او را تبرئه نمود ، بنا بر این هر مصری بمراحم توت مستظهر بود و امید داشت که آنچه را در حق اوزیرس کرده است درباره او نیز بکند ،

از این بالا تر مصریان معتقد بودند که تمام کتب مذهبی از توت است و آنچه کتاب موجود است اگر چه بخط خود توت نوشته نشده است ولی بهدایت و راهنمایی او بوده است و ادبیات قدیم مصر بر روی این کتب که معروف به (کتب توت) بودند و میگویند عده شان از ۳۶۵۲۵ کتاب تجاوز میکرده بنا شده و از مصر بجا های دیگر نیز منتقل شده است ، از لحاظ بلندی مرتبه توت نویسندگان (نساخ) نیز دارای مرتبه بلند و پایکاهی بودند که کمتر از مقام رجال دولت و اعیان و کاهنان نبود و از هر جانب در نعمت بروی ایشان باز بود و زندگانی را با خصب و نعمت میگذرانیدند ، توت بر سنک و اوراق بردی بشکل آدمی که سرش شبیه به سر « ایس - یکی از ارباب انواع » میکشیدند ، اما گماشتگان و فرمانبران او شیطانهای بودند که سر هایشان بسرک شبیه بود و باسم « استرن Astrus » معروف بودند ، « توت در محکمه عدالت قلمی را در دست گرفته نتیجه نظریات خود را مینکارد ، بعد تقریر خود را بر محکمه میخواند و هیچ يك از ارباب انواع با وی چون و چرا نمیکند ، بلکه همه قول او را تصدیق کرده بدان ایمان میاورند » این « اله » در تمام عصر قدیم دارای این وظیفه بوده است .

مصریان قدیم روی خیلی چیزها نوشته اند که مهمترین آنها سنک ، چوب ، چرم و کاغذی بوده است که از گیاهی معروف به بردی میساخته اند ، تازه ترین نوشته های مصریان آناری است که مرکب الوان در آن بکار رفته و مهمترین آنها سرخ و سیاه است .

تاریخ کتابت بعصر معدن ارتباط کامل دارد زیرا نقش بر سنک بوسیله اوست ، از آناریکه از این زمان بدست آمده فقره ایست از کتاب مردکان که در زمان منقرع - ۳۷۰۰ ق م - بر يك سنک منقوش است ،

ولی بعد مردم دیدند که این طریقه مشکل است ، از این رو سنک را رها کرده و چوب استعمال نمودند ، در موزه بریطانی تابوتهائی موجود است که بر دیوارهای داخلی آن چیزهائی با مداد نوشته شده است که شبیه بچیزهائی میباشد که بعدها بر کاغذ (ورق بردی) نوشته اند ، اما استعمال چرم چندان انتشاری نداشته و فقط در بعضی نقاط استعمال شده است ، مصریان آخر الامر باستعمال کاغذ پی بردند و چیزهای دیگر را رها کردند ولی تاریخ استعمال آن بخوبی معلوم نیست ، همینقدر میدانیم که استعمال کاغذ خیلی قدیم است ، زیرا در صقاره ملفوفه پیدا کرده اند که در زمان «اسا» از پادشاهان سلسله چهارم (۳۴۰۰ ق م) نوشته شده است بردی گیاهی بوده است که در بیشه های سمت بحری مصر میروئیده است ، ریشه های این گیاه را - که تقریباً بکلقتی بازوی انسان بوده است - بجای هیزم استعمال میکردند و برگهای آنرا بجای سبزی جوشانیده و میخورده اند ، ولی کهنه های آنرا تشریح کرده و صفحات بسیار نازکی از آن میساخته بعد آنها را بوسیله چسب از قبیل صمغ و غیره بهم میچسبانیدند یمنی نویسنده رومانی میگوید « آب نیل در وقت فیضان خاصیت چسپندگی را دارد » ما کار بر است و دروغ اینحرف نداریم ولی آنچه مسلم است اینست که هنوز آثار صمغ در اوراق بردی موجود است ، سپس ورقه ها را فشار داده و در آفتاب میگذاشته اند تا خشک شود ، بعد آنها را صیقل داده بر آنها مینوشته اند ، پاکت را نیز بوسیله چسپانیدن چندورقه بیکدیگر میساخته اند ، بلندترین آنها پاکت هاریس *harris* است که اکنون در موزه لندن موجود و طول آن ۱۲۳ قدم و قطرش ده بوصه و نیم است دواتها عبارت بوده اند از يك قطعه مرمر یا چوب یا عاج که طولشان از شش الی ۱۶ بوصه بوده و عرضشان به دو الی سه بوصه می رسیده است ، شکل این دواتها مستطیل و بالای آنها چند گود بوده که مرکبهای الوان در آن میریخته اند ، در وسط يك حفره برای جای قلم بوده است که از جهت پائین مستقیم و از سمت بالا بطرف جلو کشیده شده بود و اغلب این حفره را که قلمدان بوده است بايك سرپوش از چوب

می‌پوشانیده‌اند که قلمها کم نشوند، در اطراف حفره‌ها نیز نقوشی بوده باخط
 هبرو کلیف که اسم مالک دوات و بعضی ادعیه و اوراد را برای خداوند
 حکمت و مخترع کتابت یعنی توت متضمن بوده است
 طریقه ساختن مرکب در نزد قدماء خیلی ساده بوده است، مثلاً
 اگر رنگ سیاه را میخواستند اند یک چراغ را روشن کرده و دودش را
 گرفته با آب آمیخته مرکب میساخته‌اند، مرکبهای الوان، نیز طبیعت به
 ایشان کمک کرده بود، مثلاً از کبریت مس رنگ آبی و از یکقسم سنک از
 جنس جیر رنگ سفید درست میکردند و همینطور در سایر الوان، برای
 حفظ مرکب بطهریهائی از مرمر یا چوب میساختند و مرکب را در آن
 میریختند و در اوقات احتیاج از آن برمیداشتند، اما قلمهائیکه استعمال
 کرده‌اند از هشت تا ده قدم درازی داشته است، نخست تراشیدن قلم را
 نمیدانستند و با قطر آن مینوشتند، ولی اخیراً بتراشیدن آن پی برده‌اند
 بطوریکه نوك قلمشان چندان با نوك قلم ما تفاوت نداشته است، نظر به
 اهمیت این اقلام صندوقهای آهنینی برای نگاهداری آنها درست کرده‌اند
 و در موزه بریطانی نمونه از هر يك از اینها که ذکر کردیم موجود است
 بواسطه گرانی قیمت کاغذ بردی دست محصلین بدان نمیرسید،
 باینواسطه لوح سنگینی درست کرده و روی آنرا با جیر میپوشانیدند،
 معلمین نیز سرمشق و دروس ایشانرا روی همان لوح مینوشتند (۱)
 خرف نیز در کتابت استعمال شده است مخصوصاً در کارهای تجاری از قبیل
 قبض و حواله و دفتر که زیاد انتشار داشته است، این اشیاء در اوایل
 حکم رومیان نیز انتشار داشته و قبطنیان هنوز از اجداد خود تقلید میکردند
 برای اینکه پاکتها از دستبرد حوادث محفوظ بمانند آنها را با ریسمان
 محکمی می‌پیچیدند و اگر خیلی دارای اهمیت بودند بامهری که نام
 مالک کتابت بر آن حك بود مهر میکردند، مصریان بحفظ کتب خود خیلی
 اهمیت میدادند و برای نگاهداری آنها صندوقهائی ساخته‌اند که معروف
 به (صندوق کتب) بوده‌اند . از البلاغ

تا تمام